

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.006.05.2018
P/18/098

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/098 – Wykorzystywanie naturalnych surowców leczniczych w lecznictwie uzdrowiskowym ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Rafał Rossowski – starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/88/2018 z 17 kwietnia 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
Jednostka kontrolowana	Uzdrowisko Kraków Swoszowice Sp. z o.o., ul. Kapielowa 70, 30-698 Kraków (<i>Spółka</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Szewczak Krzysztof – Prezes Zarządu ² (<i>Prezes</i>) (dowód: akta kontroli str. 2-11)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna³

W okresie objętym kontrolą, Spółka udzielała świadczeń opieki zdrowotnej w leczeniu uzdrowiskowym, z wykorzystaniem w zabiegach bodźcowych⁴ naturalnych surowców leczniczych, tj. borowiny i wody leczniczej (siarczkowej).

Właściwości lecznicze naturalnych surowców leczniczych były potwierdzone w decyzji Ministra Zdrowia, wydanej na podstawie art. 40 ust. 2 w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2. ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych⁵. Zabiegi z użyciem wody siarczkowej stanowiły 58,7% zabiegów bodźcowych – finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia⁶, pozostałą część zabiegów wykonywano z użyciem borowiny.

Spółka udzielała świadczeń opieki zdrowotnej zgodnie z kierunkami leczniczymi Uzdrowiska Kraków Swoszowice oraz rodzajem i zakresem świadczeń określonym w statucie dla Uzdrowiska.

Na podstawie umów zawartych w okresie objętym kontrolą⁷ z Małopolskim Oddziałem Wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie (NFZ), Spółka udzieliła świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe 9.428 pacjentom.

¹ Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2016 r. do 31 marca 2018 r. i okres wcześniejszy lub późniejszy, jeżeli zaistniałe zdarzenia miały wpływ na kontrolowaną działalność.

² Powołany uchwałą nr 6/IV/12/2013 Rady Nadzorczej Uzdrowiska Kraków Swoszowice Sp. z o.o. z 23 grudnia 2013 r. następnie uchwałą nr 4/VII/06/2017 z 28 czerwca 2017 r. W latach 2013 – 2018 członkami Rady Nadzorczej byli: Mieczysław Pasowicz, Izabela Baszak-Wolańska, Katarzyna Janeczek oraz Piotr Janeczek. Prokurent Renata Staniszevska.

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie. W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym zastosowano ocenę opisową.

⁴ Tj. zabiegi fizjoterapeutyczne z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych, określone w załączniku nr 4 do zarządzenia Nr 63/2016/DSM Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe (*dalej: zarządzenia Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe*).

⁵ Dz. U. z 2017 r., poz. 1056 ze zm. (*dalej: ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym*).

⁶ Spółka wykonała łącznie 193.463 zabiegi bodźcowe (w tym 166.751 sfinansowanych przez NFZ).

⁷ Na łączną kwotę 9.913.497 zł.

Analiza dokumentacji medycznej 90 pacjentów⁸ wykazała, że Spółka udzieliła świadczenia opieki zdrowotnej, zgodnie z warunkami dotyczącymi sposobu oraz czasu ich realizacji, określonymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 23 lipca 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego⁹ oraz zarządzeniu Nr 63/2016/DSM w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe¹⁰.

We wszystkich badanych przypadkach, zabiegi bodźcowe wykonano z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych, co było zgodne z wymogami określonymi w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym i § 7 ust. 1 ww. zarządzenia.

We wszystkich 90 kartach zabiegów pacjentów poddanych szczegółowej analizie wykonanie danego zabiegu potwierdzano odbiciem pieczętki wskazującej na rodzaj zabiegu bez oznaczenia i podpisu osoby wykonującej go, co było niezgodne z § 10 ust. 1 pkt 3 lit. a-b, e rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania¹¹.

NIK zwraca uwagę, że Spółka do 11 czerwca 2018 r. nie dostosowała zakładów lecznictwa uzdrowiskowego do niektórych warunków lokalowych¹², wskazanych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego¹³. Termin na ich dostosowanie upływa 31 grudnia 2018 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą, tj. lata 2016–2018 I kw., podstawowym przedmiotem realizowanej działalności przez Spółkę było uzdrowiskowe leczenie szpitalne, sanatoryjne oraz ambulatoryjne.

(dowód: akta kontroli str. 6-11, 236)

Uzdrowisko wpisano do Rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą¹⁴ 9 listopada 1998 r.

(dowód: akta kontroli str. 53-67, 236)

Zgodnie z art. 27 ust. 3 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym Prezes 7 sierpnia 2013 r.¹⁵ oraz 1 sierpnia 2017 r. dokonał zgłoszenia sanatorium uzdrowiskowego, szpitala uzdrowiskowego, zakładu przyrodoleczniczego, przychodni uzdrowiskowej oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego naczelnemu lekarzowi uzdrowiska do ewidencji, o której mowa w art. 27 ust. 1 tej ustawy. Spółka prowadziła cztery zakłady lecznictwa uzdrowiskowego (sanatorium uzdrowiskowe, szpital uzdrowiskowy, zakład przyrodoleczniczy oraz przychodnię uzdrowiskową) oraz jedno urządzenie lecznictwa uzdrowiskowego (park zdrojowy). Naczelny lekarz uzdrowiska zarówno 7 sierpnia 2013 r., jak i 8 sierpnia 2017 r. wskazał, że Uzdrowisko (2013 r.), a następnie sanatorium uzdrowiskowe, szpital uzdrowiskowy, zakład przyrodoleczniczy oraz przychodnia uzdrowiskowa (2017 r.) spełniają warunki konieczne do ich rejestracji jako zakład lecznictwa uzdrowiskowego. Zgłoszenie

⁸ W zakresie uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych i uzdrowiskowego leczenia szpitalnego dorosłych.

⁹ Dz.U. z 2015 r., poz. 2027 ze zm., (dalej: rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego).

¹⁰ Poprzednio obowiązywało zarządzenie Nr 65/2014/DSM Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z 10 października 2014 r. w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe.

¹¹ Dz.U. poz. 2069, (dalej: rozporządzenie w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej).

¹² Zakłady te nie posiadały wypoczynwalni spełniającej określone wymagania.

¹³ Dz.U. z 2018 r., poz. 496 – (dalej: rozporządzenie w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego).

¹⁴ Nr księgi 000 000 005 872. Oznaczenie organu rejestrowego W-12 tj. Wojewoda Małopolski.

¹⁵ Do kontroli przedstawiono wypis z ewidencji zakładów i urządzeń lecznictwa sanatoryjnego z 19 października 2016 r.

zawierało informacje, o których mowa w art. 27 ust. 2 pkt 1-6 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym. Stan i liczba urządzeń, gabinetów zarówno lekarskich, jak i punktów pielęgniarskich oraz pomieszczeń zabiegowych był zgodny ze stanem faktycznym ustalonym w trakcie oględzin.

(dowód: akta kontroli str. 68-99, 316-343, 345-353, 391-392)

Naturalnym surowcem leczniczym wydobywanym na terenie uzdrowiska Swoszowice, wskazanym w obowiązującym Statucie¹⁶, była woda lecznicza, której dominującymi składnikami mineralnymi oraz składnikami charakterystycznymi były siarczany i wodorowęglany wapnia i magnezu oraz siarkowodorów. Statut wskazywał również, że urządzeniem lecznictwa uzdrowiskowego był park znajdujący się w obrębie uzdrowiska, który został ujęty w zgłoszeniu. W statucie wskazano, zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, że podstawowym kierunkiem leczniczym była reumatologia, a kuracja prowadzona będzie za pomocą leczenia balneologicznego w zakresie wskazanym w art. 13 ust. 1 pkt 1-3, 12, i 13, tj. chorób: ortopedyczno-urazowych, układu nerwowego, reumatologicznych, osteoporozy oraz skóry (w tym łuszczycy). Wskazane kierunki leczenia zostały również określone w decyzji uzdrowiskowej Ministra Zdrowia¹⁷ wydanej dla uzdrowiska Swoszowice.

(dowód: akta kontroli str. 12-34, 236, 361-381)

Spółka zawarła umowy z NFZ o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej (lecznictwo uzdrowiskowe) na lata 2016-2018 o wartości w 2016 (I pół.) 1.660.662 zł¹⁸ (3.249.747 zł cały 2016 r.),¹⁹ w 2017 r. – 3.332.544 zł²⁰ i w 2018 r. – 3.331.206 zł²¹.

Spółka realizowała świadczenia opieki zdrowotnej w trzech zakresach leczenia uzdrowiskowego: uzdrowiskowe leczenie szpitalne dorosłych, uzdrowiskowe leczenie ambulatoryjne dorosłych i dzieci, uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne dorosłych.

(dowód: akta kontroli str. 100-115, 157-235)

Proces leczenia uzdrowiskowego prowadzono przy użyciu dwóch surowców naturalnych, tj. wody leczniczej siarczkowej wykorzystywanej do kąpieli siarczkowych (kod ICD9²² – 93.3967) oraz borowiny służącej do wykonywania zabiegów zawijania lub częściowych okładów borowinowych (kod ICD – 93.3953), jontoforezy borowinowej (kod ICD – 93.3959) oraz kąpieli w zawieszinie borowinowej (kod ICD – 93.3971).

(dowód: akta kontroli str. 237)

W latach 2016 i 2017 wydobyto odpowiednio 8.764 m³ i 9.990 m³ wody²³.

(dowód: akta kontroli str. 122-148)

W latach 2016-2018 (I kw.) Uzdrowisko zakupiło łącznie 51.960 kg borowiny, w tym odpowiednio: w 2016 r. – 21.840 kg, w 2017 r. – 24.600 kg oraz w I kw. 2018 r. – 5.520 kg.

(dowód: akta kontroli str. 116-121)

¹⁶ Przyjęty Uchwałą Nr XCIII/2431/18 Rady Miasta Krakowa z 24 stycznia 2018 r. w sprawie przyjęcia i ogłoszenia tekstu jednolitego uchwały Nr LX/784/08 Rady Miasta Krakowa z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie nadania statutu dla Osiedla Uzdrowisko Swoszowice. Uchwałą nr XLVI/608/12 Rady Miasta Krakowa z dnia 30 maja 2012 r. w sprawie zmiany uchwały Nr LX/784/08 Rady Miasta Krakowa z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie nadania statutu dla Osiedla Uzdrowisko Swoszowice.

¹⁷ Decyzja nr 8 z 20 października 2008 r. (MZ-OZU-520-14586-(3)/GR/08) wydana na podstawie pisma Prezydenta Miasta Krakowa znak BZ-01.8023-14-9/08 z 29 maja 2008 r. w sprawie wydania decyzji potwierdzającej możliwość prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze uznanym za uzdrowisko Swoszowice ww. wskazanych kierunkach leczniczych.

¹⁸ Aneks nr 1/2016 z 8 grudnia 2015 r. do Umowy nr 17-00-02332-12-02 (06-10-08-02332-01) z 31 grudnia 2010 r.

¹⁹ Aneksem nr 5 z 12 maja 2016 r. zmieniono m.in. wartość umowy za świadczenia w całym 2016 r.

²⁰ Umowa nr 17-00-02313-17-02/06-17-08-02313-01 z 16 grudnia 2016 r.

²¹ Aneks nr 1/2018 z 29 listopada 2017 r. do umowy nr 17-00-02313-17-02/06-17-08-02313-01 z 16 grudnia 2016 r.

²² Międzynarodowa Klasyfikacja Procedur Medycznych opracowana przez Światową Organizację Zdrowia (WHO).

²³ Zgodnie z Informacją dotyczącą opłaty za wydobyty kopalinę, przekazywaną co pół roku do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

W okresie objętym kontrolą w Uzdrowisku wykonano łącznie 193.463 zabiegów²⁴ bodźcowe z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych, tj. odpowiednio: w 2016 r. – 85.918 zabiegów²⁵, w 2017 r. – 86.885²⁶ oraz w I kw. 2018 r. – 20.660²⁷. Z wykorzystaniem borowiny wykonano łącznie 79 831 zabiegów²⁸ zużywając średnio na jeden zabieg od 0,60 do 0,73 kg surowca (borowiny), natomiast średnie zużycie wody siarczkowej na jeden zabieg wyniosło od 180 do 190 litrów²⁹ przy 113.632 zabiegach wykonanych w okresie objętym kontrolą³⁰.

Przepis § 4 w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego stanowi, że świadczenia gwarantowane są udzielane zgodnie ze wskazaniami aktualnej wiedzy medycznej, z wykorzystaniem metod diagnostyczno-terapeutycznych innych niż stosowane w medycynie niekonwencjonalnej, ludowej lub orientalnej. Do dnia zakończenia kontroli w polskim systemie prawnym nie określono standardów dotyczących norm użycia naturalnych surowców leczniczych w zabiegach fizjoterapeutycznych, zatem nie można było zweryfikować zastosowania właściwej ilości naturalnych surowców leczniczych (tj. borowiny oraz wody siarczkowej) używanych przez Spółkę do wykonania jednego zabiegu bodźcowego.

(dowód: akta kontroli str. 237, 344)

Proces leczenia uzdrowiskowego prowadzono w zasadniczej części w oparciu o wodę leczniczą, której wydobywanie umożliwiają dwa ujęcia Źródło Główne i Źródło Napoleon. Wodę wydobywano tylko z ujęcia Źródło Główne, natomiast ujęcie Źródło Napoleon nie było eksploatowane. Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny 10 grudnia 2007 r. wydał świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze wody z ujęcia Źródło Napoleon nr HU-2/WL-2/2007 i Źródło Główne nr HU-2/WL-1/2007. Z kolei 27 listopada 2017 r. wydał, zgodnie z art. 36 ust. 4 i art. 40 ust. 2a pkt 1 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, świadectwa nr HU-100/WL-1/2017 oraz HU-100/WL-2/2017, potwierdzające właściwości wody leczniczej mineralnej swoistej, która może być wykorzystywana w lecznictwie uzdrowiskowym do kąpieli leczniczych wg wskazań lekarskich. Zgodnie z tymi świadectwami wody lecznicze można było przeznaczyć tylko do kąpieli. Spółka w badanym okresie posiadała koncesję na eksploatację wód leczniczych z przeznaczeniem do zabiegów leczniczych³¹.

(dowód: akta kontroli str. 122-148, 361-378)

W okresie objętym kontrolą w celach leczniczych używano również borowiny, którą dostarczały dwa podmioty³². Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny wydał świadectwa potwierdzające właściwości lecznicze peloidu (borowiny). Dla borowiny z Kołobrzegu w świadectwie nr HU-62/BL-1/2018 z 15 lipca 2008 r. wskazano jej przydatność do stosowania zewnętrznego wg wskazań lekarskich w formie okładów całkowitych oraz zawiąży, natomiast dla borowiny z Polczyn-Zdroju w świadectwie nr HU-20/BL-1/2018 z 7 kwietnia 2008 r. wskazano dodatkowo jej przydatność do kąpieli, a także do zabiegów specjalistycznych, tj. tamponów ginekologicznych i do produkcji pasty borowinowej.

(dowód: akta kontroli str. 116-121, 361-378)

²⁴ 166.751 zabiegów w ramach umowy z NFZ i 26.712 zabiegów komercyjnych.

²⁵ 75.382 zabiegów w ramach umowy z NFZ i 10.536 zabiegów komercyjnych.

²⁶ 73.547 zabiegów w ramach umowy z NFZ i 13.338 zabiegów komercyjnych.

²⁷ 17.822 zabiegów w ramach umowy z NFZ i 1.838 zabiegów komercyjnych.

²⁸ Odpowiednio w latach wykonano 36.313, 34.812 oraz 8.706 zabiegów.

²⁹ Zużycie ustalono na podstawie półrocznych *Informacji dotyczącej opłaty za wydobytą kopalinę* składana do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

³⁰ Odpowiednio w latach wykonano 49.605, 52.073 oraz 11.954 zabiegów.

³¹ Koncesja nr 110/92 wydana 28 grudnia 1992 r. na okres 20 lat zmieniona decyzją Ministra środowiska znak DGKhg-4771-13/34038/11/KM z dnia 28 sierpnia 2012 r.

³² Przedsiębiorca, który nie prowadził działalności wydobywczej naturalnych surowców leczniczych w uzdrowisku Kołobrzeg, z którego oznaczona była na fakturach borowina (ze stawką podatku VAT w wysokości 8%) oraz przedsiębiorcy prowadzącego działalność wydobywczą naturalnych surowców leczniczych w uzdrowisku Polczyn-Zdrój (ze stawką podatku VAT w wysokości 8%).

W trakcie oględzin uzdrowiska w kuchni borowinowej przygotowywano masę borowinową do okładów APS³³. Z mieszalnika nalano odpowiednią ilość masy borowinowej na tackę prostokątną. Następnie z wałka odwinęto folię, którą odpowiednią stroną ułożono na tacy z masą i oburącz dociskano w ten sposób by do całej folii przylgnęła warstwa masy. Po zdjęciu folii z tacki stronę z borowiną przykryto flizeliną. Następnie z ocieplarki wyjęto wkład rozgrzewający o temperaturze 40°C, na którym umieszczono folię z borowiną. Całość ułożono na tacy plastikowej do chwili użycia okładu do zabiegu umieszczono go w ocieplarce. Powyższe czynności zrealizowano zgodnie z procedurami przygotowania okładów APS, jak i przygotowania borowiny do zabiegów balneologicznych. Sposób przygotowania borowiny jak i postępowanie ze zużytym paleoidem spełniał wymogi określone w § 7 pkt 14 lit. b i c rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego.

(dowód: akta kontroli str. 345-353)

W okresie objętym kontrolą Spółka zlecała Akademii Górniczo-Hutniczej Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska wykonywanie analiz fizykochemicznych wody leczniczej siarczkowej. W zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego Spółki nie przeprowadzano badań wody leczniczej doprowadzonej z ujęcia do wanien kąpielowych oraz wykorzystywanej do zabiegów borowiny.

(dowód: akta kontroli str. 382-384)

Na podstawie oględzin stwierdzono, że w Spółce znajdowało się łącznie pięć gabinetów lekarskich, w których pacjentów przyjmowali lekarze m.in. o specjalności reumatologia, rehabilitacja i balneologia, dwa pomieszczenia zabiegowe i jedno pomieszczenie pielęgniarskie. W jednym z pomieszczeń zabiegowych zorganizowano punkt udzielania pierwszej pomocy lekarskiej.

W zakładzie przyrodoleczniczym znajdowała się jedna sala wypoczynkowa umożliwiająca wypoczynek po zabiegach wyposażona była w pięć leżanek i sześć krzeseł. Sala wypoczynkowa spełniała wymogi określone w § 7 pkt 4 lit. d, e rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego. Sala nie spełniała wymagań § 7 pkt 4 lit. a-c rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, który wskazuje, że w zakładzie przyrodoleczniczym powinna znajdować się co najmniej jedna sala wypoczynkowa umożliwiająca wypoczynek po zabiegach, odpowiednio do rodzajów i liczby stanowisk zabiegowych wykorzystywanych przez pacjentów oraz przy uwzględnieniu następujących wskazań:

- przy kąpielach mineralnych liczba leżanek powinna być co najmniej równa liczbie stanowisk zabiegowych,
- przy kąpielach i zawiąalniach peloidowych liczba leżanek powinna być co najmniej 1,5 razy większa od liczby stanowisk zabiegowych,
- w zakładach przyrodoleczniczych, w których wykonywane są zabiegi dla kobiet i mężczyzn, sale wypoczynkowe powinny być oddzielne dla każdej płci.

W Spółce znajdowało się 11 stanowisk zabiegowych do kąpieli, cztery do fasonów mineralnych (siarczkowych) oraz cztery wanny do kąpieli borowinowych, jedna do kąpieli perełkowych i sześć leżanek do zawiąań peloidowych. Pacjenci po wykonanych zabiegach korzystali z sali wypoczynkowej, a w przypadku pacjentów sanatoryjnych lub szpitalnych mogli udać się do swoich pokoi celem odpoczynku. Wszystkie wanny wyposażone były w uchwyty nawannowe, jak i naścienne ułatwiające pacjentowi wejście do wanny i wyjście, a w ich okolicy znajdowała się instalacja przywoławcza. Przy każdym stanowisku zabiegowym znajdował się zegar elektroniczny pozwalający na określenie czasu trwania zabiegu, co było zgodne z § 7 pkt 8 i 9 cytowanego rozporządzenia. Pomieszczenia, w których do zabiegów leczniczych wykorzystywano wody lecznicze, wyposażone były w wentylację mechaniczną z dolnym wyciągiem (kratki wentylacyjne znajdowały się na wysokości wanny, jak i poniżej wlewu wanny). Dodatkowo wanny napełniane były oddolnie, co powodowało zmniejszenie ilości wydobywającego się siarkowodoru. Wskazany sposób

³³ Z niem. Adhäsions – Packungs – System (APS).

instalacji wentylacji spełniał wymagania określone w § 7 pkt 13 cytowanego rozporządzenia. Do hydroterapii używano wody z wodociągu miejskiego.

W dniu oględzin borowina przechowywana była w magazynie znajdującym się obok budynku uzdrowiska. Pomieszczenie było zamknięte, a w środku osobno ustawiono szczelnie zamknięte pojemniki z tworzywa sztucznego (wiaderka) 20 kg, dostarczane ze złożeń na terenie uzdrowiska Połczyn-Zdroju oraz ułożone worki foliowe 30 kg również zabezpieczone, które dostarczone zostały z Kołobrzegu. Na wiaderkach znajdowały się informacje w języku polskim m.in. o producencie i produkcie. Opakowania oznaczone były datą ważności/przydatności do użycia (6-mcy od 26 kwietnia 2018 r.). Na workach brak było jakichkolwiek oznakowań. Borowina wykorzystywana była do zabiegów i nie była przeznaczona do obrotu detalicznego. W kuchni borowinowej znajdowało się łącznie 22 wiaderka 20 kg oraz 6 worków 30 kg borowiny. Jak oświadczyła kierownik działu rehabilitacji borowina z wiaderek (Połczyn-Zdrój) wykorzystywana jest do kąpieli w zawieszinie borowinowej, a borowina z Kołobrzegu wykorzystywana jest do wykonywania okładów borowinowych APS.

(dowód: akta kontroli str. 345-350)

Prezes wyjaśnił, że nie ma przepisów określających oznakowanie worków z borowiną, stąd borowina nie jest oznakowana. Faktury wystawiane przy sprzedaży borowiny zawierają informacje o źródle jej pochodzenia. Ważne są świadectwa o dopuszczeniu borowiny do obrotu i koncesje na jej wydobycie.

NIK zwraca jednak uwagę, że zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 7 maja 2009 r. o towarach paczkowanych³⁴ towary paczkowane muszą posiadać następujące oznakowanie: nazwę produktu, ilość nominalną produktu, firmę paczkującego, zlecającego paczkowanie i sprawdzającego. Brak tych oznakowań uniemożliwia ustalenie pochodzenia borowiny wykorzystywanej do zabiegów.

(dowód: akta kontroli, str. 401-402)

Zgodnie z § 18 rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego w terminie nie dłuższym niż do 31 grudnia 2018 r. zakłady i urządzenie lecznictwa uzdrowiskowego Spółki powinny zostać dostosowane do wymagań określonych w tym rozporządzeniu. Prezes wyjaśnił, że do końca 2018 r. zostanie zrealizowana nowa wypoczynialnia dla kuracjuszy, a na 29 maja 2018 r.³⁵ Spółce nie są znane ryzyka związane z niedotrzymaniem terminu określonego w rozporządzeniu.

Prezes wskazał również, że zrealizowano już przebudowę systemu wentylacji w pomieszczeniach kąpieli siarczkowych poprzez montaż nowego układu wentylacji nawiewnej, wykonano i uruchomiono jadalnię w głównym budynku zdrojowym, dostosowano pomieszczenia higieniczno-sanitarne przy pokojach łóżkowych dla osób niepełnosprawnych na wózkach inwalidzkich oraz wybudowano szyb windy z dźwigiem osobowym.

(dowód: akta kontroli str. 391-392)

Spółka opracowała i wdrożyła procedury przygotowania okładów APS, jak i przygotowania borowiny do zabiegów balneologicznych, które wskazywały, że po skończonym zabiegu okład powinien zostać wyrzucony.

Proces technologiczny użytkowania borowiny wykluczał możliwość używania do zabiegów peloidów zużytych (odpadowych), co było zgodne z postanowieniem § 7 pkt 14 lit. c rozporządzenia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego.

(dowód: akta kontroli str. 345-353)

W okresie objętym kontrolą w uzdrowisku 9.428 pacjentom udzielono świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwa uzdrowiskowe, finansowanych przez NFZ w zakresie:

³⁴ Dz.U. z 2015 r., poz. 1161 ze zm.

³⁵ Dzień składania niniejszych wyjaśnień.

leczenia szpitalnego (1.010 pacjentom³⁶, tj. 10,7%), sanatoryjnego (1.047 pacjentom³⁷, tj. 11,1%) oraz ambulatoryjnego (7.371 pacjentom³⁸, tj. 78,2%).

Badaniem w zakresie przestrzegania zasad realizowania świadczeń opieki zdrowotnej, w tym wykorzystania naturalnych surowców leczniczych, objęto dokumentację medyczną łącznie 90 pacjentów leczonych w latach 2016-2018 (I kw.), tj. dla 15 pacjentów w każdym roku, w zakresie uzdrowiskowego leczenia szpitalnego dorosłych oraz dla 15 w każdym roku – w zakresie uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych. Doboru kart dokonano w sposób losowy³⁹.

Analiza dokumentacji medycznej 90 pacjentów⁴⁰ wykazała, że Spółka udzieliła świadczeń opieki zdrowotnej zgodnie z warunkami dotyczącymi sposobu oraz czasu ich realizacji⁴¹. Spółka zapewniła wykonanie badań wstępnych⁴², końcowych⁴³, badań cotygodniowych kontrolnych (w przypadku uzdrowiskowego leczenia szpitalnego) i badań kontrolnych co najmniej dwa razy w trakcie pobytu (w przypadku uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego) przez lekarzy uzdrowiskowych osób dorosłych posiadających uprawnienia zgodnie z § 2 ust. 4 rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych i zgłoszonych do ewidencji prowadzonej przez naczelnego lekarza uzdrowiska⁴⁴. Lekarze prowadzący posiadali specjalizacje: jeden z zakresu chorób wewnętrznych, reumatologii, balneologii i medycyny fizykalnej, a drugi z lekarzy z zakresu m.in. reumatologii⁴⁵.

Zabiegi planowano i realizowano w taki sposób by pacjent w trakcie trwania turnusu otrzymał 18 zabiegów bodźcowych, średnio co najmniej trzy dziennie, a ich łączna liczba była nie mniejsza niż 54⁴⁶. Zabiegi wykonywano od poniedziałku do soboty.

(dowód: akta kontroli str. 358-360, 385-390, 405-408)

Zgodnie z § 15 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej – indywidualna dokumentacja medyczna zawierała kartę zabiegów fizjoterapeutycznych. Wykonanie danego zabiegu potwierdzano w karcie odbiciem pieczętki wskazującej na rodzaj zabiegu. W każdym zakładzie prowadzono spis wykonywanych zabiegów, gdzie wskazywano nr pacjenta oraz godzinę wykonania zabiegu.

(dowód: akta kontroli str. 385-390, 399-400)

Szczegółowej analizie poddano pięć grafików/harmonogramów pracy⁴⁷ osób udzielających zabiegów z udziałem naturalnych surowców i nie stwierdzono przypadku nieujęcia fizjoterapeutów w obowiązującym na dany okres aneksie do umowy z NFZ o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej – lecznictwo uzdrowiskowe.

(dowód: akta kontroli str. 358-360, 385-390, 405-408)

W okresie objętym kontrolą Spółka nie realizowała zabiegów bodźcowych z udziałem podwykonawców.

(dowód: akta kontroli str. 185, 209, 235)

Zgodnie z wymogiem określonym w § 3 umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej – lecznictwo uzdrowiskowe zawartych z NFZ w okresie objętym kontrolą Spółka posiadała

³⁶ Odpowiednio w latach 2016 – 2018 (I kw.): 471, 451 i 88.

³⁷ Odpowiednio w latach 2016 – 2018 (I kw.): 501, 451 i 95.

³⁸ Odpowiednio w latach 2016 – 2018 (I kw.): 3.339, 3.247 i 785.

³⁹ Losowania dokonano za pomocą programu EXCEL używając funkcji „liczba losowa z zakresu od... do...”.

Zakres ustawiono od – 1 do – liczba pacjentów w danym roku osobno dla każdego rodzaju leczenia. Karty ułożone były w segregatorach z podziałem na turnusy, w związku z czym wylosowana liczba wskazywała, którą kolejną kartę należy wziąć do badania.

⁴⁰ W zakresie uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych i uzdrowiskowego leczenia szpitalnego dorosłych w latach 2016-2018 (do 31 marca).

⁴¹ Przy czym w pięciu przypadkach uzasadnionym było niewykonanie 54 zabiegów z powodów wskazanych w kartach pacjentów głównie ze względu na stan zdrowia i z przyczyn osobistych.

⁴² W pierwszej dobie po przyjęciu.

⁴³ W ciągu 24h przed wypisaniem pacjenta.

⁴⁴ Na podstawie art. 27 ust. 2 pkt 6 w związku z ust. 5 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

⁴⁵ Po kursie pn. Metody i programy lecznicze w medycynie uzdrowiskowej i fizykalnej w zakresie podstaw balneologii i medycyny fizykalnej.

⁴⁶ Dodatkowo w przypadku braku przeciwwskazań pacjent miał prawo do skorzystania z zabiegów płatnych.

⁴⁷ Luty, październik 2016 r., kwiecień, wrzesień 2017 r. oraz marzec 2018 r.

ważną umowę ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzane w związku z udzielaniem świadczeń.

(dowód: akta kontroli str. 149-156, 162, 189, 215)

W okresie objętym kontrolą w Spółce zostało przeprowadzonych łącznie 13 kontroli, w tym:

- Małopolski Urząd Wojewódzki przeprowadził trzy kontrole⁴⁸ zgodnie z art. 20 w związku z art. 17 ust. 1 i art. 18 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym;
- Narodowy Fundusz Zdrowia przeprowadził jedną kontrolę⁴⁹, na podstawie art. 64 ust. 1 i art. 107 ust. 5 pkt 13 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych⁵⁰;
- Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny przeprowadził łącznie cztery kontrole, z czego dwie dotyczyły stanu sanitarno-higienicznego obiektu;
- pozostałe kontrole przeprowadził: Urząd Miasta Krakowa, Archiwum Narodowe, Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Małopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny.

W trakcie kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości. Powyższe kontrole nie dotyczyły wykorzystywanych naturalnych surowców leczniczych, jak również warunków sanitarno-higienicznych eksploatacji złóż wód siarczkowych wydobywanych w celu leczenia balneologicznego⁵¹.

(dowód: akta kontroli str. 398)

W okresie objętym kontrolą Zakład Górniczy Spółki nie sprzedawał innym podmiotom wydobywanych siarczkowych wód leczniczych.

(dowód: akta kontroli str. 382-384)

W latach 2016-2018 (do 31.03.) woda lecznicza wydobywana przez Zakład Górniczy Spółki była poddawana badaniom wykonanym przez Akademię Górniczo-Hutniczą Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska. W 2016 r. wykonano łącznie 12 (badań) analiz, w 2017 r. – 13 i w 2018 (do 31.03.) – jedną.

Jednym z przeprowadzonych w 2017 r. badań była duża analiza fizykochemiczna, na podstawie której badaną wodę podziemną sklasyfikowano jako wodę mineralną swoistą (wg kryteriów podanych w rozporządzeniu w sprawie zakresu badań niezbędnych do ustalenia właściwości leczniczych naturalnych surowców leczniczych i właściwości leczniczych klimatu, kryteriów ich oceny oraz wzoru świadectwa potwierdzającego te właściwości) o charakterze siarczanowo-wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowym. Wszystkie próbki do badań pobierano z ujęcia „Źródło Główne”.

Nieczynne „Źródło Napoleon” badano dwa razy w roku 2016 i 2017.

Analizy bakteriologiczne wody leczniczej z ujęcia „Źródło Główne” wykonywało, na podstawie zlecenia, Centralne Laboratorium Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Krakowie raz na pół roku. W przypadku wody z ujęcia „Źródło Napoleon” badań tych nie przeprowadzano.

(dowód: akta kontroli str. 382-384)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

We wszystkich 90 badanych przypadkach dokumentacji medycznej pacjentów wykonanie danego zabiegu potwierdzano w karcie zabiegów pacjenta odbiciem pieczętki wskazującej na rodzaj zabiegu, bez oznaczenia osoby udzielającej zabiegu, w tym jej imienia i nazwiska,

⁴⁸ Kontrole dotyczyły: 1) prawidłowości funkcjonowania zakładu lecznictwa uzdrowiskowego pod kątem zgodności z wpisem do rejestru oraz zachowywania jakości udzielanych świadczeń zdrowotnych, 2) zachowywania wymogów Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 października 2005 r., w sprawie zakresu zadań lekarza, pielęgniarki i położnej podstawowej opieki zdrowotnej (Dz. U. 2005 r. nr 214 poz. 1816), z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego (Dz.U. 2012 r. poz. 452) oraz z dnia 19 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego (Dz. U. z 2014 r., poz. 1963), 3) kontrola podatkowa.

⁴⁹ Kontrola dotyczyła weryfikacji oferty.

⁵⁰ Dz.U. z 2017 r., poz. 1938 ze zm.

⁵¹ W tym badania fizykochemiczne i mikrobiologiczne kopalni.

tytułu zawodowego oraz podpisu. Zgodnie z § 10 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej dokumentacja powinna zawierać oznaczenie osoby udzielającej świadczeń zdrowotnych.

Prezes wyjaśnił m.in., że przyjęcie i stosowanie systemu z pieczętkami potwierdzającymi wykonanie danego zabiegu podyktowane jest przede wszystkim łatwością i przejrzystością w rozliczaniu się Spółki z NFZ z zawartego kontraktu, gdzie podstawowym kryterium zapłaty za osobodzień jest wykonanie co najmniej trzech zabiegów dziennie, w tym jednego z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych, możliwością bieżącej kontroli wykonywanych zabiegów na danym dziale oraz szybkiego i sprawnego wychwytywania ewentualnych pomyłek przy potwierdzaniu wykonanych zabiegów (np. pieczętka omyłkowo przybita na innym zabiegu) oraz najważniejsze, tj. zachowanie czytelności i przejrzystości informacji zawartych na karcie zabiegowej, która w trakcie turnusu leczniczego kuracjuszm będącym w znakomitej większości osobami +65, a więc mającymi problemy ze wzrokiem, duża ilość informacji na karcie formatu A4, opieczętowanie i podpisywanie poszczególnych zabiegów czyni kartę mniej czytelną. Identyfikacji rehabilitanta wykonującego zabieg można dokonać m.in. na podstawie miesięcznych harmonogramów pracy.

(dowód: akta kontroli str. 385-390, 399-400)

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższą ocenę wynikającą z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁵², wnosi o zamieszczanie w medycznej dokumentacji indywidualnej danych osoby udzielającej świadczenia, tj. imienia i nazwiska, tytułu zawodowego oraz podpisu.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, dnia 28 czerwca 2018 r.

Kontroler

Rafał Rossowski
Starszy inspektor kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie

z up.

Marcin Kopeć
Wicedyrektor

⁵² Dz.U. z 2017 r., poz. 524 ze zm.